

Tematiskt tillägg till översiktsplanen med fokus på **kust och skärgård** Samrådsversion 2020-12-08; **fokus på natur-, friluftslivs- och vattenfrågor**

Samråd april 2021 – Synpunkter från Naturskyddsföreningen i Österåker

Naturskyddsföreningen i Österåker välkomnar att det görs en ordentlig genomgång av skärgårdens framtid i Österåkers kommun. Vi tycker också att det är positivt att Naturskyddsföreningen får möjlighet att yttra sig.

Världen står inför en kommande klimatkatastrof och allt måste göras för att begränsa temperaturökningen till 1,5 grader och som Agenda 2030 faställer. Vi anser därför att det är mycket bråttom att fatta beslut som verkar i rätt riktning. Dessutom påverkas den biologiska mångfalden kraftigt i samband med temperaturhöjningarna och dess effekter. Detta måste vägas in på ett tydligt sätt när man tittar på TÖP och på de målkonflikter som finns i TÖP.

Det finns många delar i TÖP som Naturskyddsföreningen ställer sig positivt till, vi kommer i detta yttrande i första delen koncentrera oss till området Ljusterö och i andra delen mellan- och ytterskärgården.

Många utredningar innehåller svepande formuleringar som på intet sätt är förpliktigande, vi har i våra synpunkter försökt vara så konkreta som möjligt, för att på ett tydligt sätt kunna göra våra förslag mätbara.

Verka för friluftsliv

Trots att Ljusterö är en stor ö så är det inte enkelt att hitta badstränder, många stränder har gjorts till privata stränder och på en del platser har badstränder blivit svåra att ta sig till på grund av vägbommar.

Möjlighet för en familj att ta sig till en badstrand med cykel är begränsad då det inte finns några cykelbanor på Ljusterö, cyklister måste trängas med övriga biltrafikanter.

Vi har följande förslag.

- a) Vid alla knutpunkter för transport iordningställa parkeringsplatser och ladd stationer för elbilar men som utformas så att jordbruksmark inte tas i anspråk.
- b) På sikt göra det möjligt att cykla över hela Ljusterö, bredda vägar och uppmuntra cykelresor.
- c) Inrätta möjligheter att kunna lämna sopor vid friluftsområden.
- d) Anställa en skärgårdsansvarig som ansvarar för guidning och bevakning av djur- och växtlivet.
- e) Kommunen ansvarar för sophantering vid badplatser och natura 2000 områden.
- f) Möjlighet att ta med cykel på bussen till Ljusterö och till övriga skärgården.
- g) Iordningställa vandringsleder
 1. ex parkera vid Ljusterö färjeläge för att sedan vandra genom skogen till Åsätra brygga för att och fortsätta genom skogen till Ängsvik och vidare till Linanäs.
 2. Vandring från färjeläget genom skogen till Inneby, för att sedan fortsätta genom skogen mot Hästede för att sedan fortsätta mot Lagnö.

Jordbruk

Naturskyddsföreningen anser att jordbruksmark måste behållas och ges stöd för att kunna fortsätta att brukas, viktigt för den kulturmiljö som finns i skärgården behålls. Vi vill lyfta fram ur den nyligen antagen jordbruksmarksstrategin (KF 7 dec 2020) det som nämns på sidan 20, om Jordbruksmarkens produktionsvärde.

”Nyodling är kostsamt och sker oftast då en lantbrukare ser möjlighet att förenkla och förbättra omständigheterna för att driva sitt jordbruk genom att skapa ny odlingsmark i anknytning till befintlig mark. Trots kostnaderna är nyodlingsmarken sällan lika bördig som den äldre åkermarken, även flera decennier senare (Jordbruksverket & Hushållningssällskapet 2015). Detta visar på komplexiteten inom jordbruksmarkens produktionsvärde även ur ett ekonomiskt produktionsperspektiv”

”Jordbruksmarkerna i Österåker har en stor betydelse i ett regionalt perspektiv, då denna typ av så kallade producerande ekologiska funktioner främst förekommer i kommunerna utanför Storstockholms tätaste delar. Värdet av dessa naturresurser väntas öka påtagligt, i takt med en växande global konsumtion som sätter större press på ekosystemens produktionsförmåga. En långsiktigt hållbar utveckling av kommunen inbegriper därför en strategisk markanvändning som möjliggör ett effektivt nyttjande av jordbruksmark, skogsmark och vattenområden. Bevarandet av produktiva jordbruksmarker är särskilt viktigt”

I skärgården finns det en omväxlande natur med skog, hagmarker och ängar som bör bevaras genom bete för att behålla den biologiska mångfalden. Ett fint exempel på hagmark och äng är Noret som gränsar till havet, med en fin strandremsa och ett rikt fågelliv.

Vårt förslag är att:

1. anlägga kolonilotter i anslutning till komprimerad bebyggelse.
2. använda mark för betesdjur så att man har möjlighet att bevara jordbruksmark som en framtida resurs.

Skogsbruk

På Ljusterö är det många bofasta människor och besökare som kommer utifrån för att plocka svamp och bär i skogen. Då är det viktigt att ha ett skogsbruk som värnar om biologisk mångfald.

Viktigt är också att behålla äldre skogsbestånd för den biologiska mångfalden.

Marina näringar

Båtlivet är en naturlig del av skärgårdslivet, men det måste ställas krav så att det inte skadar fisk och fågellivet.

Vi föreslår därför följande:

- a) understödja moderna upptagningsmöjligheter, som möjlighet att förvara båten på land när båten inte används.
- b) bottenvätt för giftfria båtbottnar
- c) sanera bef varvsområden
- d) möjlighet att ladda sin båtmotor
- e) begränsa åkandet av vattenskotrar till endast båtleder.
- f) tänka på aspekten på ljusföroreningar genom att begränsa flödet av ljus genom flexibel belysning genom rörelsedetektorer. Detta gäller också andra platser med belysning.
- g) tömningsmöjligheter för båttoaletter.

Turism

Ljusterö är en stor ö men trots det råder det brist på badplatser för människor som kommer ut i skärgården, för att bli idka friluftsliv som ex kajakpaddling, bada eller fiska eller på vintern åka skridskor. Detta är i konflikt med privatisering och dispenser på strandskydd.

Vi har föreslagit en del åtgärder under rubriken friluftsliv. Vi anser också att det är nödvändigt att iordningställa lekplatser för fiskar och freda områden för fågellivet.

Teknisk försörjning

Naturskyddsföreningen ställer sig positivt till utbyggnad av vindkraft i skärgården med hänsyn tagen till olika risk och hälsofaktorer.

Möjlighet till att ladda sin bil och båt vid vissa centralpunkter som Åsätra, Östanå färjeläge, Linanäs.

Sårbarhet, hälsa och klimat

Undersöka möjlighet att minska erosionen kring Furusundsleden och ev titta på en ny sträckning av Ålandstrafiken.

Inte ge tillstånd för bebyggelse nära strandlinjen, värna strandskyddet.

Fortsätta inspektionen av gamla avloppssystem.

Synpunkter mellan- och ytterskärgården

Strandskydd

Just nu oroas vi av att en ny utredning föreslår att strandskyddet ska försvagas kraftigt. Det vore förödande för vattenlevande organismer som är helt beroende av orörda strandnära livsmiljöer – bland annat fungerar de grunda vikarna som barnkammare åt fiskar. Stränder runt hav och sjöar är viktiga för den biologiska mångfalden. Vi vill att man i TÖPen håller kvar vid strandskyddet som det står i 7:13§ respektive 7:15§ miljöbalken. Var inte släpphänta vid ansökningar av strandskyddsdispens oavsett faktorer som sägs ge liten miljöpåverkan av åtgärden eller att den inte har effekt på allemansrättslig tillgänglighet. Värna strandskyddet!

Jordbruk

Vi oroas av att jordbrukssektorn i denna skärgård står inför stora utmaningar både i form av pensionsavgångar bland lantbrukarna och låg lönsamhet. När antalet djurhållande gårdar minskar, ökar risken för igenvuxna marker, minskad biologisk mångfald och negativ påverkan på kulturlandskapet. Vi vill påtala riksintresset för områdena och vi föreslår att kommunen fastställer en övergripande plan för att bibehålla det öppna landskapet och det kulturarv som finns på dessa öar.

Värna vattenområden med höga biologiska värden

Vid exploatering ska hänsyn tas till områden med höga biologiska värden. Utveckla områdena med skötsel och tillsyn, för att skapa förutsättningar för fiske. Kan TÖPen värna gäddvikar och skapa förutsättningar för hållbart kustnära fiske för friluftsliv och möjliggöra för fiskenäringar. Vi har inte kunskap kring detta men en handlingsplan bör tas fram.

Gröna entréer

Nämns flera gånger i TÖPen som en viktig del i friluftslivet och ett givet tillfälle att berätta om platsens naturvärden. Ha gärna kartor över stigar och leder i området. Påminna om allemansrätten med dess möjligheter och skyldigheter. Utplacering av skräpkorgar, ordna med rastplatser och helst med baja-major. Detta har en stark koppling till kommunens nya föreslagna övergripande miljömål – ”Det ska vara lätt att göra rätt”.

Det är av stor vikt att dessa entréer är lätta att ta sig till med allmänna medel.

”Blå entréer”

TÖPen pratar om gröna entréer men det måste vara minst lika viktigt att även ha ”blå” i detta sammanhang. Precis som man talar om gröna strukturer och blåa strukturer så lanserar vi här begreppet ”blåa entréer” (kanske redan finns vad vet vi?) Speciellt tänker vi på det området för friluftsliv (s. 21) som utreds sydväst om Örsö men även övriga naturliga entréer till hav, kanaler och sjöar. Motsvarande information som kan tänkas ges vid gröna entréer ska anpassas till det friluftsliv som ska ske på vattnet och under vattenytan. Berätta om naturvärden, allemansrätt, båtvet mm. Förslagsvis samarbeta med Skärgårdsstiftelsen i dessa sammanhang.

Naturum

Vi välkomnar planer på ett Naturrum i Finnhamn. Eftersom det kommer att ligga i ett område med många turister, är det viktigt att påtala ansvaret att vistas där som besökare.

Allemansrätten innebär även skyldigheter att bete sig på rätt sätt. Här kan sommarjobb ges till kommunens ungdomar – tömma sopor, sköta om och informera om själva Naturrummet.

Kommunen kan på så sätt sprida naturkunskap praktiskt till den yngre generationen och de kan bli goda föredömen.

Planeringsriktlinjer

Vi hoppas att TÖPen inte bara ska uppmuntra till en etablering och utbyggnad av förnybara energikällor, utan även verkställa en etablering och utbyggnad av de förnybara energikällor som vind- och solkraft. Dock taget med hänsyn till kust och skärgårdens natur- och kulturvärden. Detta stämmer väl med ÖP 2040, ”att ställa om kommunens energianvändning till förnybar energi”.